

CAHİT SITKI TARANCI'NIN "TALİHSİZ" ADLI ŞİİRİNDE ÖZNEİN TRAJEDİSİ

The Tragedy of Subject in Cahit Sıtkı Tarancı's "Talihsiz" Poetry

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Adıyaman, Türkiye, mkarabulut@adiyaman.edu.tr

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
20.12.2021

Kabul/Accepted:
21.01.2022

Sayfa/ Page:
1-9

mecmua.1038907

Öz

İnsanoğlu dünyaya geldiği andan itibaren trajik bir yaşamın içerisine girer. Çünkü hayat olumlu ve olumsuz yönleriyle bireyi içerisine hapseder. Hayatın olumsuz yönlerine rağmen genelde yaşamın cezbeden yönleri kişiyi dünyaya bağlar. Şiirlerinde genel olarak insanın yaşam-ölüm trajedisini dile getiren ve karamsarlık ve ölüm düşüncesine ağırlık veren Tarancı, memleketi Diyarbakır'dan ayrılıp İstanbul'a gittikten sonra yalnızlık ve yabancılaşmayı derinden hisseder. "Talihsiz" adlı şiirde umutsuzlukla birlikte esarete mahkûm bir insanın trajedisi vardır. Şair dünyadan zevk alamaz durumdadır. Ona göre bu dünyaya gelen kişi daha en başında kaybetmiştir. Kendini "Bir gecenin susuzluk mahsulü", dünyayı ise bir "iğneli beşik" olarak algılayan şair, adeta kundaksız uyumaya terk edilmiş, korumasız kalmıştır. Şaire göre dünyaya gelen insanın benliği "ıstırap mihı"yla çıkışsız ve çaresiz kalmıştır. Kişi, artık ecelin kucagındadır ve ölümü beklemektedir ve bu haliyle var oluşunun anlamına erememektedir. Hayattan beklentisi olmayan kişi, tükenmişlik ve yok oluşun korkusu ile iç içedir. Yaşamı sorgulayan ben anlatıcı kendisini ecelin kucagında eriyen çocuk olarak algılar. O, dünyada varlığı ve yokluğuyla sanki bir "sır"dır. Şair tükeniş psikoza içine girmiştir. İçindeki bunalıyı geceye sığınmakla yok etmeye çalışır. Bu makalede amaç, Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Talihsiz" şiirindeki öznenin trajik algısını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Cahit Sıtkı Tarancı, Talihsiz Şiiri, Özne, Trajedi.

Abstract

Human beings enter into a tragic life from the moment they are born. Because life imprisons the individual with its positive and negative aspects. Despite the negative aspects of life, the attractive aspects of life generally connect the person to the world. Tarancı, who expresses the tragedy of human life and death in general in her poems and gives weight to the thoughts of pessimism and death, feels loneliness and alienation deeply after leaving her hometown of Diyarbakir and going to Istanbul. In the poem "Talihsiz", there is the tragedy of a person condemned to captivity along with despair. The poet is unable to enjoy the world. According to him, the person who was born into this world lost at the very beginning. The poet, who perceives himself as "the product of a night's thirst" and the world as a "cradle with needles", is almost left to sleep without swaddle and remains unprotected. According to the poet, the self of the person who was born was left without a way out and helpless with the "pain". A person is now in the lap of death and waiting for death, and as such, he cannot understand the meaning of his existence. The person who has no expectations from life is intertwined with the fear of burnout and extinction. The narrator, who questions life, perceives himself as a child melting in the lap of death. It is like a "secret" with its existence and non-existence in the world. The poet has entered into exhaustion psychosis. He tries to destroy the anxiety' in him by taking shelter in the night. The aim of this article is to reveal the tragic perception of the subject in Cahit Sıtkı Tarancı's poem "Talihsiz".

Keywords: Cahit Sıtkı Tarancı, Talihsiz Poetry, Subject, Tragedy.

Atıf/Citation: Karabulut, M. (2022). Cahit Sıtkı Tarancı'nın "talihsiz" adlı şiirinde öznenin trajedisi. *MECMUA-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN: 2587-1811 7(13), 1-9.

Sorumlu Yazar/Corresponding Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Çatışma Beyanı/Conflict Statement: Makalenin yazar/yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Giriş

İnsanoğlu yaratılışından beri arayışlar içerisinde olmuştur. Bu husus “kendini arayış” algısı ile psikanalitik boyuta ulaşmıştır. “İnsanın kendini arayışı edebî eserlerin insanlık durumunu ortaya koyma gayretiyle ilgilidir.” (Korkmaz, 2014, s. 929) Kişi, doğum ölüm tezadında verilmiş olan süre içerisinde birçok trajik unsur ile karşılaşır. Bunlar genel olarak olumlu ve olumsuz olay ve durumları içerir. İnsan, ruh ve bedenden meydana gelmiş karmaşık bir varlıktır. “Bu iki yönden birini ihmal etme veya yıkma aslında insanın bizatihi kendisini yıkmaktır”. (Azzam, 1995, s.13-14) Birey, yaşamın tezatları içerisinde niçin yaratıldığı sorusunu da kendine sorabilir. Doğum ölüm trajedisi arasında cereyan eden yaşam, insanoğlunun ölümüyle sonuçlanan bir olgudur. İnsanın ölümlü olması, “ölüm korkusu”nu da beraberinde getirir. Bu korkunun yoğun hissedilmesi dünyayı da yaşanmaz hale getirebilir. Hayata pesimist açıdan bakan birey, bunalıtlı bir ruh haline bürünebilir.

Kişi, ontolojik olarak varlığının farkında olmalıdır. Farkındalık ile Lacan'ın “ayna evresi” arasında ilişki vardır. “Lacan ontolojisine göre özne, benlikten sonra gelen ve kendi varlığına içkin bir eksikliği/farkı/fay hattını taşıyan bir yapıdır. Lacan, ayna evresi kuramını tam da bu yapı dahilinde, öznenin temel matrislerini oluşturan en önemli faz olarak nitelendirir.” (Kaçar, 2019, s. 76) Karmaşık bir yapıya sahip olan insan, bilinçli yönü dışında bilinçaltı ve bilinçdışı taraflarıyla bir bütündür. Kimliğini oluşturamayan birey “Bilinç parçalanması” (Yaşar, 2012, s. 3223) yaşayabilir. Bilinçdışı, karmaşık unsurlardan oluşur. Lacan, “Varlık bakımından bilinçdışını yakalamak zordur ama onu bir yapıda kuşatmayı başarabiliriz.” (Lacan, 2013, s. 38) der. O, kendilik psikolojisi bağlamında benlik ve kendiliği; bilinçdışı, altbenlik ve özne aleyhine yapılanmış bir yapı olarak algılar. “Bu bakış açısı nedeni ile de kendilik psikolojisinin belli bir insan modelini tasarladığını ve bu tasarım insan modeline ulaşmaya çalıştığını düşünmektedir.” (Tuzgöl, 2018, s. 41) Kişinin kendiliğini oluşturması öznenin kimlik problemlerini aşip başka bir düzeye ulaşmasıyla mümkün olur.

Bireyin kendiliğini oluşturma süreci iç ve dış etkenlerden dolayı sancılı geçebilir. Kişisel yapının yanında dış dünyanın kaotik yapısı özneyi olumsuz biçimde etkiler. Karamsarlığa kapılma aslında varoluşsal bir problemdir. Bireyin içindeki cevherin farkında olması gerektiğini savunan Varoluşçuluk, kişinin bunalımdan kurtuluşu için bir akım olarak görülmüştür. Bu anlayışa göre kişi kendi özünü kendi seçimleriyle meydana getirir. Varoluşçuluğun teist kanadından Kierkegaard, varoluşu “Somut, öznel ve uyanık insanın yaşamı” (Afşar, 2001, s. 194) olarak irdeler. O, Hegel'in önem verdiği akıl ve sistem anlayışına karşı kişinin varoluşunun “akılla açıklanamayacağını” (Kierkegaard, 2001, s. 24) varoluşun akıldışı olduğunu dile getirir.

Cumhuriyet dönemi şairlerinden olan Cahit Sıtkı Tarancı, şiirlerinde genel olarak karamsar bir tavır sergilemektedir. O, yaşam ölüm trajedisinde patolojik bir ruh hali gösterir. Ölümle ilgili anlatımlara ağırlık veren Tarancı, memleketi Diyarbakır'dan ayrılıp İstanbul'a gittikten sonra yalnızlık ve yabancılaşmayı derinden hisseder. Şair, hayata kötümser bir algı ile yaklaşır ve gelecekte de ümidini keser. Tarancı'nın kimlik algısı ve kendiliğini oluşturması zayıflamaya başlar ve ontolojik manada silikleşmeye gider. “Hayata tutunamayan, bir kısır döngü içinde kalan sanatçı tedirginliğini, ruhi dağınıklığını eserine yansıtır.” (Karabulut, 2011, s. 975) Bu yazıda Tarancı'nın “Talihsiz” şiirindeki öznenin trajik algısı üzerinde durulacaktır.

1. EDEBİYATTA KARAMSARLIK

Hayata pesimist bakış edebiyata da önemli ölçüde yansımıştır. Batı edebiyatında birçok sanatçının yaşamında ve eserlerinde karamsarlık ve melankoliyi görmek mümkündür. Charles Baudelaire (1821-1867), Dostoyevski (1821-1881), Gerard Nerval (1808-1855), Kafka (1883-1924), gibi sanatçıların eserlerinde karamsarlık önemli yer tutar. Bununla beraber Edgar Allan Poe (1809-1849), Virginia Wolf (1882-1941), Ernest Hemingway (1899-1961) ve Stefan Zweig (1881-1942) gibi isimler de hayatlarında karamsarlığı derinden hissetmişlerdir. Bu hususta Baudelaire'i örnek vermek mümkündür. O, *Kötülük Çiçekleri* adlı eserinde karamsar bir ruh tablosu çizer. Şair, “Romantik Günbatımı” adlı şiirinde mezar kokusu imgesini kullanarak ölümü hatırlatır:

“Une odeur de tombeau dans les ténèbres nage,

Et mon pied peureux froisse, au bord du marécage” (Baudelaire, 1964, s. 158)

Yukarıdaki dizeleri “*Bir mezar kokusu var, yüzer karanlıklarda / Korkak ayağım ezip geçer karanlıklarda*” şeklinde çevirmek mümkündür. Şair, mezar kokusu ifadesi ile imgesel bakımdan ölümü irdeler. Onun birçok şiirinde ölüm kokusu, kan kokusu ve mezar kokusu kendini gösterir. “Baudelaire, şiirlerinde birbirleriyle ilişkili bu üç kokuyu ele almıştır.” (Yılmaz, 2013, s. 38)

Türk edebiyatında karamsarlık ve melankoli birçok sanatçının yapıtında yer bulur. Tanzimat dönemi ile başlayan yeni Türk şiirinde bunalım, kötümserlik ve marazi yapı önemli ölçüde işlenir. “Şairler özellikle yakınlarını kaybettiklerinde melankoliye kapılmışlar ve bundan kaynaklı duygularını şiirlerine yansıtmışlardır.” (Korkmaz, 2018, s. 126) Abdülhak Hamit Tarhan eşi Fatma hanımı, Rezaizade Mahmut Ekrem ise çocuklarını kaybetmenin acısını bazı eserlerine yansıtmıştır.

Servet-i Fünun döneminin önemli şairlerinden Tevfik Fikret, “Tefekkür” şiirinde “*Bütün şiirlerimin ruhu bir tekeddürdür.*” (Tevfik Fikret, 2005, s. 63) diyerek şiirini keder üzerine inşa ettiğini belirtir. Onun annesinin ölümü ve babasının sürgüne gönderilmesi de şairin daha çocukluk yıllarında pesimist yapıya bürünmesine sebep olur. Şairin “Gayyâ-yı Vücûd” adlı şiirinde kötümserlik üst seviyeye çıkar:

“İşte gayyâ-yı vücûd, işte o zulmet, o batac;

Beşerin işte, pür ümmîd ü heves, kıvranarak

Ka’r-ı târında şinâh ettiği girdâb-ı ufûl!” (Tevfik Fikret, 2005, s. 99)

Fikret’in bu şiirdeki dünya algısı melankoliktir. Bu algı Baudelaire’i hatırlatır. “Baudelaire’in Une Charogne (Bir Leş) isimli şiiri ile Gayyâ-yı Vücûd arasında bir paralelliğin olduğu” (Kolcu, 2011, s. 147) ilk bakışta anlaşılır.

“Ruhum hatırlasana gördüğümüz o şeyi

Güzel yaz sabahında

İğrenç kokulu bir leş, bükte çakıl döşeli

Bir dere yatağında” (Baudelaire, 1991, s. 27)

Baudelaire, bu şiirinde ruhuna seslenir ve bir yaz sabahında yolda gördüğü bir hayvan leşinden çıkan kokudan bahseder. Bu leşin içinde kurtçuklar kaynaşmaktadır. Şiirin devamında bir köpeğin leşten bir parça koparmak için uğraştığı ve sineklerin uçuştığı kötü bir manzara tasvir edilir. Şair, bir gün hepimizin bu leşe benzeyeceğini ve cesedimizin toprak altında çürüyeceğini söyleyerek oldukça karamsar bir tablo çizer. Fikret’teki karamsar algı “Bir Leş” şiiri ile yakınlık gösterir.

Fikret “Gayyâ-yı Vücûd” şiirinde dünyayı cehennemdeki gayya kuyusuna/çukuruna benzeterek karamsar ruh halini ortaya koyar. “Fikret, şiirde varlığı/varlık âlemini gayya kuyusuna benzetir.” (Öztürk, 2013, s. 2098) Varlığı böyle tasvir eden marazi yapıdaki şairin bu hali “hiçbir kurtuluş ümidi bırakmayan bu hayat görüşü, Fikret’i bu devirde mutlak bir acze sürüklemiştir.” (Kaplan, 2006, s.109)

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde hüznün, karamsarlık, bunaltı ve kötümserlik gibi temalar birçok şair tarafından işlenmiştir. Attila İlhan, Hilmi Yavuz, Mustafa Miyasoğlu, Sezai Karakoç, Turgut Uyar, Edip Cansever, Ümit Yaşar Oğuzcan ve Cahit Sıtkı Tarancı bunlardan birkaçıdır. Tarancı’nın şiirlerinde asıl izlek ölümdür. “Kimi zaman ölümden irkilmiş, kimi zaman da en çok korktuğu ölüme ümit bağlamış, ona doğru koşmuştur.” (Yardım, 2009, s. 257) Psikanalitik edebiyat eleştirisinde sanatçının psikolojisi ile eseri arasında ilişki olduğu belirtilir. Freud’un sanatçıların nevrotik yapılarının olduğuna dair tespitleri Tarancı’da önemli ölçüde yansımaları bulur. Sanatçıyı “şu sanatçı denen acayip kişi” (2004, s. 104) olarak nitelendiren Freud, sanatçının yaratma eylemi ile nevroz arasındaki bağlantı ile bilinçaltının yaratma gücündeki rolünü ortaya koymaya tespit çalışır.

Cahit Sıtkı’nın şiirlerinde genel olarak “özne”nin dış dünya karşısında edilgen yapı gösterir. Onun bu yapısı hayata kaotik açıdan bakmasına sebep olur. Memleketi Diyarbakır’dan ayrılarak İstanbul’a giden şair, yalnızlık ve yabancılaşmayı derinden hisseder. Tarancı’daki karamsarlık çok geçmeden bunaltılı bir yapıya dönüşür. Tarancı, bu durumu ailesine gönderdiği bir mektubunda şöyle dile getirir: “Siz güneşe yüzünüzü çevirmişsiniz, ben sırtımı dönmüşüm.” (Tarancı, 1989, s. 24) Trajik bir yapıya bürünen şair, karamsarlığı ölüm temasıyla harmanlayarak bunaltılı bir yapı gösterir. “Cennet saydığı

bu saadet diyarından sürüldüğüne, kovulduğuna inanan şairin çocuk ruhunda çok derin yaralar açmış ve okulda okuduğu Sembolizm şairlerin de etkisiyle kendine mahsus bir karamsarlık felsefesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır." (Korkmaz 2002, s. 69) Bu dünyaya gelmiş olmaktan şikayetçi olan şair, ümitsiz bir ruh hali yansıtır. Bunların da etkisiyle şiirlerinde karamsarlık ve ölüm temalı şiirlere çok yer verir. Onun, "Ölü, Ölüm I-II, Ölümünden Sonra, Ölmek İstemeyen Adam, Otuz Beş Yaş, Elveda, Ölmüştüm, Obsession, Bir Ölünün Rüyası, Beni Kıskanan Ölümler, Kuyu, Bir Kapı Açıp Gitsem, Korktuğum Şey, Mezarlık, Gün Eksilmesin Pencereden" vb. şiirlerinde karamsarlık ve ölüm ile ilgili anlatımlar önemli yer tutar. Tarancı'nın karamsarlığı en üst seviyede irdelediği şiirlerinden biri de "Talihsiz" adını taşır.

2. "TALİHSİZ" ŞİİRİNDE ÖZNEİN TRAJEDİSİ

"Talihsiz" (Servet-i Fünûn, 15.05.1930), bir "huzursuzluğun şiiri"dir. "Şiirin tamamında umutsuzlukla birlikte esarete mahkûm bir insanın trajedisi vardır. Beşikten mezara mustarip bir insan portresi şairâne bir üslupla ifade edilmiştir." (Baran, 2020, s. 218) Şair dünyadan zevk alamaz durumdadır ve kaosa sürüklenmektedir. Ona göre bu dünyaya gelmek bile kaybedişin sebebidir. Kendini "Bir gecenin susuzluk mahsulü", dünyayı bir "iğneli beşik" olarak algılayan şair, adeta kundaksız uyumaya terk edilmiş, korumasız kalmıştır. (Karabulut, 2011, s. 976) Korumasız kalan kişi, dünyadaki her türlü tehlikeyle karşı karşıyadır.

*"Arzunun bir hayalet sardığı bir geceydi,
Bir geceydi hakikat yalanlara baş eğdi.
Bu gecenin susuzluk mahsulüsün bunu bil.*

*Kundaksız uzatıldın iğneli beşiğine
Ve böylece Azrail
İstirabı mihladi küçücük benliğine.*

*Ecelin kucağında erirken çocukluğun,
Âleme sırdı senin varlığın ve yokluğun.
Hâlâ bilinmez nedir kalbindeki bunalan.*

*Lâmbanı yaktılarsa lâmbanı kendin söndür,
Söndürmekle oyalan,
Gir geceler koynuna, deme yarın gündüzdür,*

Belirecek gündüzler sönenlerden yüzüzdür." (Tarancı, 2000, s. 26)

Hayattan beklentisi olmayan kişi, tükenmişlik ve yok oluşun korkusu ile iç içedir. Kişi, geleceğin "Belirsizliği ve korkuyu taşır ruhunda." (Arslan, 2017, s. 72) Şiirde, yaşamı sorgulayan ben anlatıcı kendisini ecelin kucağında eriyen çocuk olarak algılar. O, dünyada varlığı ve yokluğuyla sanki bir "sır"dır. "Şair tükeniş psikozu içine girmiştir. İçindeki 'bunaltı'yı 'gece'ye sığınmakla yok etmeye çalışır. Gece/ karanlık, tabiatı belirsizleştirmesiyle gerçeklerden kaçışın işaretidir." (Karabulut, 2011, s. 976) Şiirin ilk dizelerine hakim olan zaman dilimi gecedir. Gece, ilk üç dizede toplamda üç defa kullanılır. Gecenin, kasvet ve trajediyi çağrıştırması daha şiirin başında dile getirilir. Hayalet ifadesi, korku ile gerçekliği kaybetme ile de açıklanabilir. Çünkü hakikatin yalanlara yenik düştüğü bir yaşam profili çizilmiştir. Bir gecenin susuzluk mahsulü olmak ise bireyin kendisini zayıf, cılız ve verimsiz olarak algılamasına sebep olur:

*"Arzunun bir hayalet sardığı bir geceydi,
Bir geceydi hakikat yalanlara baş eğdi.
Bu gecenin susuzluk mahsulüsün bunu bil."*

Yukarıdaki dizelerde bireyin dünyaya gelişi, adeta lanetli bir algı içerisinde verilir. Hakikatin yalanlara yenik düşmesi, kişinin gerçeklerden uzaklaşmasını çağırır. "Bununla birlikte en son dizede, hâsıl olan insanda birtakım eksiklikler olduğu 'susuzluk mahsulüsün' ibaresinden anlaşılmaktadır. Eksiklik ki belki bereketsiz bir ürün olarak şiirdeki öznenin kendi iç dünyasında, fiziksel görünümü konusunda rahatsızlığına gönderme olarak algılanabilir." (Baran, 2020, s. 219) Susuzluk ifadesi, yarı kalmışlık anlamında kullanılmıştır. Tamamlanmamış olarak dünyaya geldiği ifade edilen kişi, trajik bir yapı içerisinde. Şiirin ilk dizelerinden itibaren öznenin yaşama ve dünyaya bakışı bir korku filmi andırır. "Hayalet" sözcüğü gece ile kullanılarak kişinin iç dünyasındaki korku ve endişe haline gönderme yapılır. Gerçeklikten uzaklaşan kişi, yalanlara boyun eğmektedir. Kendisini bir gecenin susuzluk mahsulü gören anlatıcı, adeta depresyonda olan bir kişinin ruh dünyasını gösterir.

Varoluşçuluğun önemli isimlerinden olan Heidegger, insanın bu dünyaya atılmış, terk edilmişlik hissiyle korkuyla iç içe olduğunu belirtir. "Sınırlılığıyla yüzleşen insan sıkıntı duyar. Bu dünya onun içselleştirdiği bir dünya değildir. O bu dünyada yurtsuz ve yuvasızdır. Boşluk içerisinde. Her şey her an avuçlarının arasından uçup gidebilir, elleri boşluğa dokunabilir." (Güvenç, 2013, s. 32) Yalnızlığını hep yanında taşır. İşte bu koşullar altında kalan insan iç daralmasına benzer bir korku duyar. Böylece kişi dünyayı içinden çıkılması imkansız bir labirent şeklinde algılar. Şiirin sonraki dizelerinde insanın içine doğduğu dünya kaotik bir mekan olarak verilir:

*"Kundaksız uzatıldın iğneli beşiğine
Ve böylece Azrail
Istırabı mahladı küçücük benliğine."*

Kundak, yeni doğmuş bir bebeğin korunduğu bir nesne olup şiirde imgesel olarak kullanılmıştır. Şair, insanın dünyaya gelişini, bir bebeğin kundaksız ve iğneli bir beşiğe uzatılmasına benzetir. Burada "iğne" sözcüğü imgesel bakımdan dünyadaki sıkıntıları, kötülükleri, acıları vb. karşılamak için kullanılmıştır. "İğneli beşik" ise kötü yönleriyle ön plana çıkarılan "dünya"yı temsil eder. Bu bağlamda dünyaya gelen kişi, savunmasız bir şekilde dünyadaki tehlikelerle karşı karşıya kalmıştır. Şiirde yer alan "Azrail" sözcüğü, ölümü çağırır bir ifadedir. Cahit Sıtkı Tarancı ölümü genel olarak yalnızca fiziksel boyutta ve tüyler ürperten şekliyle irdeler. "Ölüm, bir kurtuluşu, mutlu sonu değil, fiziksel anlamda bir tüketimi çağırır." (Sönmez, 2017, s. 163)

Doğar doğmaz iğneli beşiğe uzatılan, yani dünyaya gelen kişi, ölümle karşı karşıyadır. İstırabın küçücük benliğe mihlanması ise insanın ölüm karşısındaki çaresizliğini dile getirir. "Burada şair eserindeki şahsın aciziyetini daha da belirgin kılmak istediği için 'küçücük benliği' ıstırapla mihlatmıştır." (Baran, 2020, s. 219) İstırabın mihlandığı kişi böylece acıyı ve ölüm korkusunu sürekli hissedecektir. Çaresizlik içindeki birey, depresyona girebilir. Depresyonda en yaygın türler majör depresif bozukluk (klinik depresyon) ve kronik depresyon (distimik) olarak bilinir. "Majör depresyonda kişinin fonksiyonlarındaki bozukluk, kronik depresyona göre daha fazladır. Majör depresyonda kişi kendisini oldukça umutsuz, yorgun, huzursuz, çaresiz, bitkin, ölüm ve intihar düşüncesiyle dolu hisseder." (Karabulut, 2013, s. 163) "Talihsiz" adlı şiirde yaşama tutunamayan ve dünyayı pesimist olarak algılayan özne, depresif bir yapı gösterir. Bu şiir izlek bakımından Edip Cansever'in "Medüza" şiiri ile yakınlık gösterir:

*"Derin, sessiz, iyi böylece
Güz ölülerini bırakan kuşlar
Yer kalmadı acıya ülkemizde...
Gün ortası alacakaranlık bakışlar
Bir buluşma yeridir şimdi hüznlerimiz
Biz o renksiz, o yalnız, o sürgün medüzalar"* (Cansever, 2008, s. 228)

"Medüza" adlı şiirde geçen "bırakılmış ölümler" ile atılmış, ötekileşmiş ve kendiliğini oluşturamamış kişinin ruh hali verilmek istenir. Yarım kalmışlık içerisinde olan insan için "gün ortası alacakaranlık bakışlar" ifadesi kullanılmıştır. Şiirde insanın kötülüklerle dolu bir mekana, yani dünyaya adeta medüzalar gibi terk edildiği ifade edilir. "Talihsiz"de "kundaksız" ve "iğneli beşik" ile verilen dünyaya gönderilen insan ile mitolojide çorak bir ülkeye hapsedildiği söylenen medüzalar adeta aynı kaderi paylaşmaktadır.

Varoluşçuluk akımının önemli isimlerinden Jean Paul Sartre, Tanrı'yı hesaba katmayarak insanı ön plana çıkarır. Onu her şeyin üstünde görür. "Buna bağlı olarak yaratıcı konumda olan insan bu sorumluluk altında bulantı ile karşı karşıya gelir. İnsan bu dünyaya atılmış olduğundan kendi seçimleri ile kendini yaratması gerekir. Bunun tek sorumlusu kendisi olduğundan ağır bir sorumlulukla karşı karşıyadır." (Çelebi, 2008, s. 53) Kişinin böyle bir sorumluluk taşıması onu karamsarlık bunalıma sürükleyebilir. Sartre, Varlık ve Hiçlik adlı eserinde insan, "Dünyaya atılmış olarak vardır" (2009, s. 140) sözüyle kişinin adeta dünyaya öylesine terk edilmiş olduğunu söylemek ister.

Tarancı'nın şiirinin tematik düzlemi Sartre'nın bunaltılı insan tipi ile yakınlık gösterir. Çünkü şair kişinin adeta dünyaya öylesine atıldığını söylemek ister. "İğneli beşik'te, kundaksız uyumaya terk edilmek; hayatın acı gerçekleriyle hazırlıksız, korumasız karşılamak ve yüz üstü bırakılmak anlamında kullanılmıştır. Sanki dünya ve bütün kâinat onu yok etmek üzere iş birliği yapmış gibidir. Bu korku kalbe 'bunaltı' vermektedir." (Korkmaz, 2002, s. 177) Kuşatılmışlıktan kurtulmak isteyen insanoğlu şiirin sonunda çareyi 'gece'ye sığınmakta arayacaktır.

Şiire göre dünyaya gelen insanın benliği "ıstırap mihni"yla çıkışsız ve çaresiz kalmıştır. "Kişi, artık ecelin kucağındadır ve ölümü beklemektedir ve bu haliyle var oluşunun anlamına erememektedir." (Karabulut, 2011, s. 977). Birey, kaotik yapıyı derinden hissederek adeta ecelin kucağına verilmiştir. "Şairin ruhu kaotik bir dünyayla karşı karşıya" (Korkmaz, 2012: 1784) kalmıştır. Bir çocuk için anne kucağı hayata tutunmanın önemli bir parçasıdır. Şair, hayata pesimist bakışının bir yansıması olarak çocukluk ile eceli birlikte kullanmaktadır. Şiirin öznesi kendisini, "Çelişkilerin, çıkmazların, trajedilerin örgütlediği dünyada" (Arslan, 2012, s. 6) huzursuz hissettiği için, anne yerine eceli, yaşam yerine ölüm kullanır:

"Ecelin kucağında erirken çocukluğun,

Âleme sırdı senin varlığın ve yokluğun.

Hâlâ bilinmez nedir kalbindeki bunalan?"

Ecel, ölüm sözcüğünü çağrıştıran mefhum olup kişinin marazi, melankolik, bunalımlı ve karamsar ruh halini ortaya koyar. "Ölümü bir son, hiçlik, yok oluş, kişiliğin sona ermesi olarak görenler için ölüm, yaşamı ve ilişkileri kesen, bozan, sona erdiren bir düşman anlamına gelir." (Karakuş vd., 2012, s. 44) "Talihsiz" şiirinde karamsarlığı derinden yaşayan ben anlatıcı, patolojik bir yapı gösterir. "Kademeli bir yapı çalışması, şiirin sonlarında zirve noktasında umutsuzluğu, çaresizliği şiirin tamamına hâkim kılmıştır. Ecelin kucağında eriyen bir çocukluk, ölmekle yaşamak arasında gidip-gelmektedir. Buna vesile olan şeyler; hastalıklardır, düşüp-kalkmaktır vb. Sefaletin kol gezdiği muhitlere mahsus bir yaşayış, insanın hasbel-kader yaşayışından ibarettir. Ecel, bu gibi muhitlerde kimi zaman hastalık kimi zaman farklı bir tehlike olarak ıstırapa mahkûm insanların kapısını çalmaktadır." (Baran, 2020, s. 220). "Âleme sırdı senin varlığın ve yokluğun" dizesinde ise insanların şiirdeki kişinin varlığından haberdar olmadığı dile getirilir. Onun varlığı veya yokluğu başkaları için önemli değildir. "Var olma sıkıntısı yaşayan bir insan için de kalbinde bunalan bir şeyin olması tedirginliğe delalettir." (Baran, 2020, s. 220). Çünkü o varlığını kimseye ispatlayamaz. Dış dünyaya kapalı olan ben anlatıcı Peyami Safa'nın *Yalnızız* romanındaki Meral'in yalnızlık psikozunu hatırlatır. Meral, ölmeden önce bıraktığı mektupta yalnızlığın kaosa dönüştürdüğü bir ruh haline bürünür: "Kendi kendimden nefretimin çerçevelendiği ve çirkinleştirdiği bir dünyada yalnızım." (Safa, 2000, s. 348)

Edebî eserler gerçek ile hayal arasında bir noktada hareket ederler. "Her eserde hem realiteden hem de hayalî vakalardan izler bulmak mümkündür" (Doğramacıoğlu, 2011, s. 405). Sanatçıların eserleri, onların duygularını dışa yansıtmada en önemli araçlardır. Onlar; duygu ve düşüncelerini eserlerine açık veya gizli biçimde ekleyebilirler. "Yazar örnek bir çilekeştir, çünkü hem acı çekmenin en derin katmanlarına inmiş, hem de acısını yüceltmede profesyonel bir yöntem keşfetmiştir." (Sontag, 1991, s.

131) Yazar, çektiği acıları sanat eserine dönüştürerek yansıtabilir. Dış dünyaya kapalı olan ve kendine de yabancılaşan kişinin kendini fark ettirmesi elbette çok zordur. Varlığını kanıtlayamayan, kendiliğini oluşturamayan kişinin ecelin kucağında yok olması kaçınılmazdır. Kendilik psikolojisi, psikanalizin önemli bir yapı taşıdır. Kendilik psikolojisinin kurucusu ve teorisyeni Heinz Kohut, kendiliğin kişiliğin çekirdek birimi olduğunu doğuştan getirilen unsurlarla çevresel tecrübeler neticesinde şekillendiğini söyler. Kohut, "İnsanın doğumundan ölümüne kadar nesne ortamında yaşadığını, bu sebeple yaşamı boyunca kendilik nesnelere ihtiyaç duyacağını" (Kohut, 1988, s. 51) söyler. O, narsistik patoloji ile kendilik bozukluk arasında ilişki olduğunu ifade eder. Kohut'un tespitlerinde yer alan yaşamdan zevk almamayan sorunlu insan tipi, "Talihsiz" şiirinde açık olarak görülür. Bu şiirde öznenin iç ve dış çatışmalarından oluşan trajik durum ve bunalım ön plandadır. Şiirin devamında kullanılan "lamba" imgesi durumu biraz daha ortaya çıkarır:

*"Lambanı yaktılarsa lambanı kendin söndür
Söndürmekle oyalan,
Gir geceler koynuna, deme yarın gündüzdür,
Belirecek gündüzler sönenlerden yüzüzdür."*

Lamba, gerçekte ışık ve aydınlık ile ilgili bir nesnedir. Bu şiirde "Lambanı yaktılarsa lambanı kendin söndür" diyen ben anlatıcı, yaşamdan uzaklaşan, ölüm düşüncesine boğulmuş karamsar bir ruh hali ortaya koyar. "Şair, farklı duyuşsal yollarla algıladıklarını özgün bir şekilde ve özgün bir dille" (Yaşar, 2018, s. 9) aktarır. Başkaları tarafından lambası yakılan, yani dünyaya getirilen kişinin kendi lambasını söndürmesi istenmektedir. Işıktan kaçıp karanlığa sığınmak, yaşamdan uzaklaşma bağlamında kullanılmıştır. "Kendi iradesi dışında bir kere dünyaya gelmiş bulunan insan, yani lambası başkaları tarafından yakılan bir insanın trajik durumunu göstermek için kullanılmış bir semboldür. Bununla birlikte şair, kahramanından bu lambayı söndürmesini, söndürmekle oyalanmasını bekliyor. Oyalanmasını bekliyor çünkü varlığıyla yokluğu bir olan, tedirgin olan bir insana yakışan simge olarak verilen lambayı söndürüp söndürmemenin tereddüdünü yaşamaktır diyor." (Baran, 2020, s. 220) Burada kişinin en küçük bir umuda sarılmaması gerektiği ifade edilmektedir. Kierkegaard, umutsuzluğun ölümcül bir hastalık olduğunu, yaşamın hiçbir şey olmadığını (2001, s. 8) dile getirir. "Talihsiz" şiirinde de görülen gündüzün sonunda karanlığın gelmesi ve bir sonraki gün için umut vermemesi bunaltılı kişinin ruh halini yansıtır. Şair, "Gir geceler koynuna derken farklılaşmadan belirsizliğe doğru kayışın müphemiyetine çaresizlik içinde fakat tam bir kararlılıkla teslimiyet içindedir. Lambanı kendin söndür ifadesi, bu teslimiyetin bir istek doğrultusunda gerçekleşmesi gereğine işaret eder." (Korkmaz, 2002, s. 177) Böyle kaotik ruh halindeki bir kişinin gelecekte ümit beklemesi mümkün değildir. Çıkış noktası bulamayan insan, lambasını kendisi söndürerek, adeta intihar ederek kendi kendisini ortadan kaldıracaktır.

Sonuç

İnsanoğlu, çok boyutlu bir varlık olarak diğer canlılardan ayrılır. Bu çok boyutluluk özellikle duygu ve akıl yönü ile ilgilidir. İnsanoğlu dünyaya geldikten sonra iyi-kötü, olumlu-olumsuz, güzel-çirkin birçok durumla karşılaşır. İçerisinde güzellikler barındırsa da yaşamın pesimist yönleri de vardır. İnsanoğlu nasıl ki tek boyutlu değilse, dünya da tek boyutlu değildir. İnsan, yaşamı boyunca birçok kayıp yaşar. Bu kayıpların en büyüğü ve sonuncusu ise hayattır. Ölüm düşüncesi hemen herkesin aklının bir yerinde saklı olarak yer alır. Bazen kişinin ruh dünyasını kaplar ve bu dünyadan zevk almasını bile engelleyebilir. Türk şiirinin önemli isimlerinden Cahit Sıtkı Tarancı, eserlerinde ölüm izleğine geniş yer verir. Genel olarak diğer karamsar duygu ve düşüncelerle beslenen ölüm teması, genellikle korku hali içerisinde irdelenir.

Tarancı'nın "Talihsiz" başlıklı şiirinde dünyaya ve hayata bakış pesimisttir. Dünyanın sadece acı veren yönlerini öne çıkararak yaşamdan zevk alamayan bir insan tipi vardır. Dünyaya gelmiş olmayı bir "talihsizlik" olarak algılayan şiirin öznesi, trajik bir yapı gösterir. Dünyadan zevk alamayan ben anlatıcı, kaotik bir yapı gösterir. Bu sebeple kendisini "Bir gecenin susuzluk mahsulü" olarak görür. Dünyayı "iğneli beşik" imgesiyle dile getiren şair, kişinin "kundaksız" olarak yeryüzüne adeta

fırlatıldığını ifade etmek ister. Daha hayatın başında kaybettiğini düşünen, kendini korumasız ve her türlü tehlikeye açık olarak algılayan şairin gelecekte de beklentisi yoktur.

“Talihsiz” şiirinde ben anlatıcı, yaşam-ölüm trajedisinde ölüme daha yakın bir algı içerisindedir. Onun varlığının veya yokluğunun bir önemi de kalmamıştır. Bu sebepten kişi sığınacak yerler de arar. Kendisini bir gecenin “susuzluk mahsulü” gören özne, gündüzden kaçarak geceye sığınmak ister. Özne, kendini adeta “lanetli” biri olarak düşünür. Geceye sığınan kişi, kendisini dünyadan da soyutlamak ister. Kendini karanlıklara mahkûm eden özne, sağlıklı bir ruh halinden uzaktır. Umutsuzluğun, karamsarlığın ve bunaltının üst düzeye çıktığı bu şiir, “kaybeden insan tipi”nin yansımasıdır. Varlığını ve kendiliğini oluşturamayan özne, benliğinde adeta “ıstırapın mihlandığı” hissine kapılmıştır. Depresif bir ruh hali yansıtan özne, ontolojik yıkımlar içerisindedir. Şiirde, yaşamın olumsuz yönlerini düşünen, dünyaya gelmeyi bir talihsizlik şeklinde irdeleyen ben anlatıcı; marazi, melankolik ve depresif bir yapı gösterir.

Kaynakça

- Afşar, T. (2001). *Düşünce tarihi*. Bulut Yayınları.
- Arslan, F. (2012). Yitik kentin kapalı huzursuz şairi: Turgut Uyar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 1-8.
- Arslan, F. (2013). *Cahit Sıtkı Tarancı şiirinde nesnenin çağırısı. Doğumunun 100. Yılında Uluslararası Cahit Sıtkı Tarancı Sempozyumu*, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, Türkiye.
- Arslan, F. (2017). Çile'de zaman ya da zamanın trajik eğilimleri. *Researcher: Social Science Studies*, 5 (9), 71-84.
- Azzam, A. (1988). *İnsanlığın geleceği ve İslam*. (S. Haliloğlu, Çev.). Mesaj Yayınları.
- Baran, E. (2020). Geleneksel bir şiir eleştirisi karşısında yeni eleştirinin sınırları. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*, 6, 211-236.
- Baudelaire, C. (1964). *Les fleurs du mal et autres poèmes*. Editions Garnier-Flammarion.
- Baudelaire, C. (1991). *Kırk kötülük çiçeği*. (A. Necdet, Çev.). Broy Yayınları.
- Cansever, E. (2008). *Sonrası kalır I*. Yapı Kredi Yayınları.
- Çelebi, V. (2008). *S. Kierkegaard ve J.P. Sartre'in varoluşçuluk anlayışlarının karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Doğramacıoğlu, H. (2011). Edebî eserde tarihin yeniden yorumlanması bağlamında Oflazoğlu tragediyaları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (2), 403-412.
- Freud, S. (1979). *Sanat ve sanatçılar üzerine*. (K. Şipal, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Güvenç, E. (2013). *J. P. Sartre felsefesinde bulantı kavramı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Kaçar, E. (2019). Öznenin trajedisi: aynanın ötesine geçmek. *Dört Öge*, 4 (8), 75-84.
- Karabulut, M. (2013). *Edip Cansever şiiri*. Öncü Kitap Yayınları.
- Karabulut, M. (2011). Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerine psikanalitik bir yaklaşım. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (3), 973-988.
- Karakuş, G. Öztürk, Z. ve Tamam, L. (2012). Ölüm ve ölüm kaygısı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21 (1), 42-79.
- Kierkegaard, S. (2004). *Ölümcül hastalık umutsuzluk*. (M. Mukadder, Çev.). Doğu Batı Yayınları.

- Kohut, H. (1998). *Kendiliğin çözümlenmesi*. (C. Atbaşoğlu, B. Büyükkal, C. İşcan, Çev.). Metis Yayınları.
- Kolcu, A. İ. (2011). *Albatros'un Gölgesi: Baudelaire'in Türk şiirine tesiri üzerine bir inceleme*. Salkımsöğüt Yayınları.
- Korkmaz, F. (2012). Edip Cansever'in şiirlerinde göz imgesi. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (3), 1777-1789.
- Korkmaz, F. (2014). Nazan Bekiroğlu'nun Nar Ağacı romanında evde olmak / olmamak. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (3) 927-936.
- Korkmaz, F. (2018). *Başlangıcından Cumhuriyet'e yeni Türk şiirinde melankoli*. Grafiker Yayınları.
- Korkmaz, R. (2002). *İkaros'un yeni yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*. Akçağ Yayınları.
- Lacan, J. (2013). *Psikanalizin dört temel kavramı*. (N. Erdem, Çev.). Metis Yayınları.
- Öztürk, N. (2013). Psikanalitik edebiyat eleştirisi açısından gayya mefhumunun şiire yansması. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (9), 2093-2110.
- Safa, P. (2000). *Yalnızız*. Ötüken Yayınları.
- Sartre, J. P. (2009). *Varlık ve hiçlik*. (T. Ilgaz, G. Çankaya Eksen, Çev.). İthaki Yayınları.
- Sontag, S. (1991). *Sanatçı: örnek bir çilekeş*. Metis Yayınları.
- Sönmez, N. (2017). Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde yalnızlık ve ölüm temaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (53), 162-167.
- Tarancı, C. S. (1989). *Evime ve Nihale mektuplar*. (İ. Enginün, Haz.). TDK Yayınları.
- Tarancı, C. S. (2020). *Otuz beş yaş*. Can Yayınları.
- Tevfik Fikret (2005). *Rübâb-ı şikeste*. (A. Uçman-H. Akay, Haz.). Çağrı Yayınları.
- Tuzgöl, K. (2018). Lacanyen psikanalitik kuram ve öznenin konumu. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1 (1), 41-53.
- Yardım, M. N. (2009). *Edebiyatımızda hüznün*. Yağmur Yayınları.
- Yaşar, H. (2018). *Sezai Karakoç'un imge dünyası*. Iksad Yayınları.
- Yaşar, H. (2012). Sezai Karakoç'un medeniyet tasavvurunda anne. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7 (4), 3215-3234.
- Yılmaz, D. S. (2013). *Charles Baudelaire'in Kötülük Çiçekleri adlı yapıtında koku imgesi*. [Yüksek lisans tezi], Atatürk Üniversitesi.